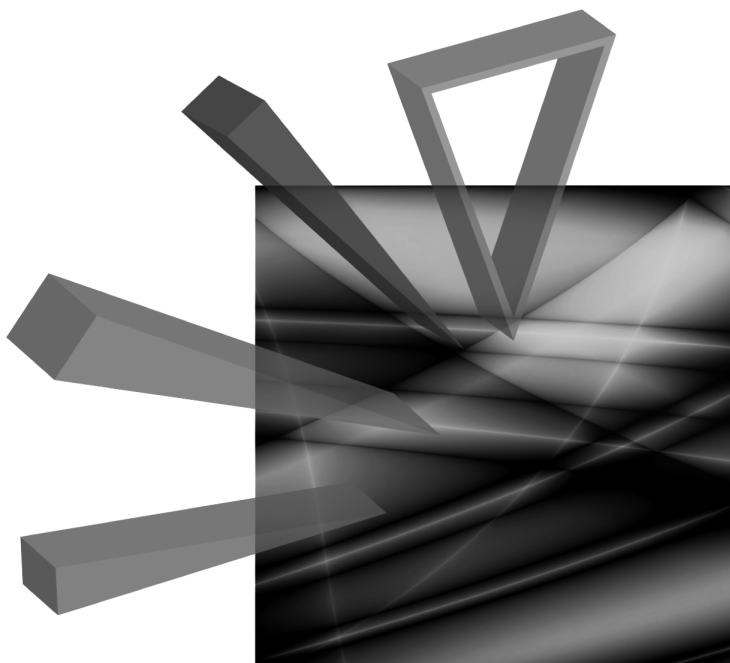

EKONOMIA ECONOMICS

4(16) • 2011

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Redaktor Wydawnictwa: *Aleksandra Śliwka*
Redaktor techniczny: *Barbara Łopusiewicz*
Korektor: *Justyna Mroczkowska*
Łamanie: Comp-rajt
Projekt okładki: *Beata Dębska*

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawnictwa

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 2080-5977 (Ekonomia)

ISSN 1899-3192 (Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Nakład: 200 egz.

Spis treści

Wstęp	9
Ewa Pancer-Cybulska: Społeczna odpowiedzialność terytorium w świetle koncepcji zrównoważonego rozwoju	11
Sebastian Bobowski: Ewolucja polityki spójności Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020	29
Mirosława Klamut: Nowe mechanizmy realizacji spójności terytorialnej w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego do roku 2020	41
Grażyna Adamczyk-Łojewska: Problemy konwergencji i dywergencji ekonomicznej na przykładzie krajów Unii Europejskiej, w tym Polski	57
Urszula Markowska-Przybyła: Integracja a konwergencja realna. Konwergencja regionalna w Polsce według klasycznych i alternatywnych metod badań	77
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl: Klasyfikacja dynamiczna unijnych regionów ze względu na poziom charakterystyk innowacyjności (w zakresie INPUT)	97
Małgorzata Markowska: Klasyfikacja regionów UE ze względu na dynamikę charakterystyk innowacyjności (w zakresie INPUT)	119
Bernadeta Baran: Kierunki zmian w zakresie polityki socjalnej w krajach UE	139
Leszek Cybulski: Realizacja unijnej polityki zatrudnienia w Polsce	151
Joanna Jakubowska: Polsko-niemiecki rynek pracy po 1 maja 2011 r. – analiza sytuacji, skutki i prognozy	168
Agata Chlebicka: Kryzys modelu multikulturalizmu – przegląd wybranych problemów rynku pracy na przykładzie Holandii	180
Maciej Żmuda: Strategia Europa 2020 jako plan rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej	200
Artur Szmaciarski: Współpraca energetyczna Unii Europejskiej i Federacji Rosyjskiej na tle unijnej polityki energetycznej	211
Alicja Lindert-Zyznarska: Instrumenty finansowe wspierania rozwoju regionów w perspektywie finansowej 2014-2020	226
Jan Borowiec: Polityka pieniężna w Polsce i w strefie euro – analiza porównawcza	238
Jarosław Czaja: Działania Rządu RP umożliwiające dostosowanie do zmienności kursów walut	254
Agnieszka Tkaczyszyn: Nowy kształt struktury instytucjonalnej nadzoru bankowego w Unii Europejskiej	272
Alina Bartosiewicz: Dokapitalizowanie instytucji finansowych w świetle przepisów o konkurencji Unii Europejskiej	288

Waldemar Piotr Gil: Międzynarodowa sprawozdawczość finansowa europejskim językiem biznesu	305
Magdalena Broszkiewicz: Proces konwergencji regulacji ładu korporacyjnego na rynkach kapitałowych krajów Unii Europejskiej	325
Wawrzyniec Michalczyk: Perspektywy przystąpienia kolejnych krajów do strefy euro	339
Marta Wincewicz-Bosy: Logistyka i eurologistyka jako elementy systemu integracji międzynarodowej w gospodarce światowej	353
Łukasz Olipra: Tanie linie lotnicze – nowa „jakość” w przewozach lotniczych w Unii Europejskiej	368
Joanna Michalczyk: Przemiany w polskim przemyśle spożywczym po akcesji do Unii Europejskiej	387
Franciszek Kapusta: Drobiarstwo mięsne w Polsce i jego powiązania z rynkiem Unii Europejskiej	398
Zbigniew Piepiora: Rola Unii Europejskiej w przeciwdziałaniu skutkom katastrof naturalnych	412
Marcin Nowik: Wpływ Traktatu Lizbońskiego na kształt współpracy rozwojowej pomiędzy Unią Europejską a krajami AKP	423
Andrzej Raszkowski: Program TACIS w państwach postsowieckich	436
Nikita Nikiforov, Valery Nikiforov: The main directions of international co-operation in the sphere of higher education	446
Nikita Nikiforov: Политические аспекты вхождения стран Балтии в Болонский процесс	458
Magdalena Biedziak, Joanna Piotrowicz, Marta Rewera: Erasmus – nowy wymiar studiowania. Realizacja Programu LLP Erasmus na wrocławskich uczelniach w latach 2002-2011	471

Summaries

Ewa Pancer-Cybulska: Social territorial responsibility in the light of sustainable development concept	28
Sebastian Bobowski: Evolution of EU Cohesion Policy in years 2014-2020	40
Mirosława Klamut: New mechanisms of territorial cohesion realization in “National Strategy for Regional Development during the period 2010-2020”	56
Grażyna Adamczyk-Łojewska: Problems of economic convergence and divergence on the example of the European Union countries, including Poland	76

Urszula Markowska-Przybyła: Integration versus real convergence. Regional convergence in Poland according to classical and alternative methods of research	96
Małgorzata Markowska, Danuta Strahl: Dynamic classification of EU regions with regard to innovation characteristics level (regarding INPUT)	118
Małgorzata Markowska: Classification of EU regions by the dynamics of innovation characteristics (regarding INPUT)	137
Bernadeta Baran: Directions of changes in social policy of the European Union states	150
Leszek Cybulski: Accomplishment of the European Union's employment policy in Poland	167
Joanna Jakubowska: Polish-German labour market after May 1, 2011 – analysis of the situation, implications and forecasts	179
Agata Chlebicka: Crisis of multiculturalism – an overview of labour market's chosen problems on the example of the Netherlands	198
Maciej Żmuda: Europe 2020 strategy as a plan of socio-economic growth of the European Union	210
Artur Szmaciarski: Energy cooperation of the European Union and the Russian Federation against the background of EU energy policy	225
Alicja Lindert-Zyznarska: Financial instruments supporting regional development in the financial perspective 2014-2020	237
Jan Borowiec: Monetary policy in the euro zone and in Poland – a comparative analysis	253
Jarosław Czaja: Actions of Polish government enabling the adjustment to volatility of exchange rates	271
Agnieszka Tkaczyszyn: New shape of institutional structure of banking supervision in the European Union	287
Alina Bartosiewicz: Recapitalisation of financial institutions in the light of the European Union competition law	304
Waldemar Piotr Gil: International financial reporting as the European business language	324
Magdalena Broszkiewicz: Convergence process of corporate governance regulations on capital markets of the European Union member states	337
Wawrzyniec Michalczyk: Perspectives of accession another countries accession to the euro zone – an overview	352
Marta Wincewicz-Bosy: Logistics and eurologistics as the elements of the system of international integration in the global economy	367
Łukasz Olipra: Low cost airlines – a new “quality” in the air transport in the European Union	386
Joanna Michalczyk: Changes in Polish food industry after the accession to the European Union	397

Franciszek Kapusta: Poultry meat production in Poland and its relation with the European Union market	411
Zbigniew Piepióra: The role of the European Union in counteracting the results of natural disasters	422
Marcin Nowik: The impact of the Lisbon Treaty on the EU – ACP states development cooperation	435
Andrzej Raszkowski: TACIS programme in post-Soviet countries	445
Nikita Nikiforov, Valery Nikiforov: Główne determinanty międzynarodowej współpracy w zakresie szkolnictwa wyższego	457
Nikita Nikiforov: Political aspects of joining the Bologna Process by the Baltic states	470
Magdalena Biedziak, Joanna Piotrowicz, Marta Rewera: Erasmus – new dimension of studying. Implementation of LLP Erasmus at Wrocław's universities in 2002-2011	489

Joanna Jakubowska

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

POLSKO-NIEMIECKI RYNEK PRACY PO 1 MAJA 2011 R. – ANALIZA SYTUACJI, SKUTKI I PROGNOZY

Streszczenie: Otwarcie niemieckiego rynku pracy po maksymalnym, siedmioletnim okresie przejściowym stanowi realizację swobody przepływu osób, która uznana została za fundamentalną zasadę wewnętrznego rynku Unii Europejskiej. Celem opracowania jest analiza sytuacji niemieckiego i polskiego rynku pracy, a także skutków, jakie mogą dotknąć oba kraje po pierwszym maja 2011 r.

Słowa kluczowe: bezrobocie, Polska, rynek pracy, swoboda przepływu osób, Niemcy, Unia Europejska.

1. Wstęp

Tematyka otwarcia niemieckiego rynku pracy jest przedmiotem wielu opracowań ze względu na interdyscyplinarny charakter (prawny, ekonomiczny, społeczny). Również prasa codzienna podejmuje to zagadnienie, informując o przewidywalnym odpływie pracowników, sięgającym nawet 400 tys. [Internet 4], co może mieć katastrofalne skutki dla rozwoju gospodarczego i sytuacji demograficznej regionów przygranicznych. Niemcy są krajem bardzo atrakcyjnym pod względem gospodarczym, który dobrze poradził sobie ze światowym kryzysem i w 2010 r. odnotował rekordowy, największy od dwudziestu lat wzrost PKB o 3,6%. Otwarcie rynku pracy stało się koniecznością, i to nie tylko ze względu na prawo unijne, ale problemy starzejącego się społeczeństwa i wynikające stąd zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników ze strategicznych branż gospodarki. Dobra kondycja niemieckiej gospodarki, duża liczba wakatów oraz doświadczenia kilku poprzednich lat, dotyczące masowych wyjazdów polskich pracowników do Wielkiej Brytanii (często nawet z dnia na dzień), mogą rodzić słuszne obawy polskich pracodawców o sytuację na krajowym rynku pracy. Powstaje zatem pytanie, czy otwarcie niemieckiego rynku pracy 1 maja 2011 r. będzie skutkowało masowymi wyjazdami Polaków na drugą stronę Odry? Na to pytanie autorka postara się odpowiedzieć w niniejszym opracowaniu, analizując sytuację, jaka panuje na po-

szczególnych rynkach pracy, pod kątem czynników motywujących do migracji. Podstawą rozważań jest swoboda przepływu osób, która jest fundamentalną zasadą rynku wewnętrznego Unii Europejskiej.

2. Swoboda przepływu osób

Zgodnie z art. 26 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹ wspólny rynek opiera się na czterech podstawowych swobodach: przepływu osób, towarów, usług i kapitału. Swoboda przepływu osób została rozszerzona w art. 45 (i następujących) o swobodę przepływu pracowników wewnątrz Unii i rozumiana jest jako konieczność zapewnienia równego traktowania obywateli wszystkich państw członkowskich w zakresie dostępu do rynku pracy oraz warunków zatrudnienia i wynagrodzenia.

Ograniczenia mogą wynikać jedynie z sytuacji uzasadnionych względami porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego i zdrowia publicznego. Traktat stanowi, iż uregulowania te nie mają zastosowania do zatrudnienia w administracji publicznej.

W związku z powyższym wejście nowych państw do Unii Europejskiej nie gwarantuje automatycznego otwarcia rynków pracy pozostałych członków. W traktacie akcesyjnym dopuszczono możliwość tymczasowego ograniczenia dostępu do rynków pracy „starych” państw członkowskich. Zgodnie z regułą „2+3+2” po dwóch latach państwa UE-15 mogły podjąć decyzję o przedłużeniu lub skróceniu okresów przejściowych. Swobodny przepływ pracowników w 2004 r. wprowadziły Wielka Brytania, Irlandia i Szwecja. Dwa lata później bariery w dostępie do swoich rynków pracy zaczęły znosić Hiszpania, Portugalia, Grecja, Włochy i Finlandia; w 2007 roku – Holandia i Luksemburg, w 2008 – Dania i Francja, a w roku 2009 – Belgia. W międzyczasie Komisja Europejska badała skutki, jakie pociągały za sobą wprowadzone okresy przejściowe, podkreślając konieczność zniesienia barier w swobodnym podejmowaniu zatrudnienia [*Report on the Functioning...* 2006, s. 15; *Skutki swobodnego...* 2008].

Obecnie ograniczenia w swobodzie podejmowania zatrudnienia wobec obywatele krajów, które przystąpiły do Unii w 2004 r., istnieją w Niemczech i Austrii. Na podstawie traktatu akcesyjnego możliwość podjęcia zatrudnienia w Niemczech przez obywateli nowych państw Unii (z wyjątkiem Cypru i Malty) została opóźniona maksymalnie o siedem lat. Okres ten minął 1 maja 2011 r. Opóźnianie terminu otwarcia rynku pracy miało odzwierciedlenie w prowadzonej wewnątrz kraju polityce. Kwestie sporne przebiegały pomiędzy Socjaldemokratyczną Partią Niemiec (SPD – *Sozialdemokratische Partei Deutschlands*) a Unią Chrześcijańsko-Demokratyczną (CDU – *Christlich Demokratische Union Deutschlands*). Sekre-

---

¹ Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, C 83/47 z dnia 30 marca 2010 r.

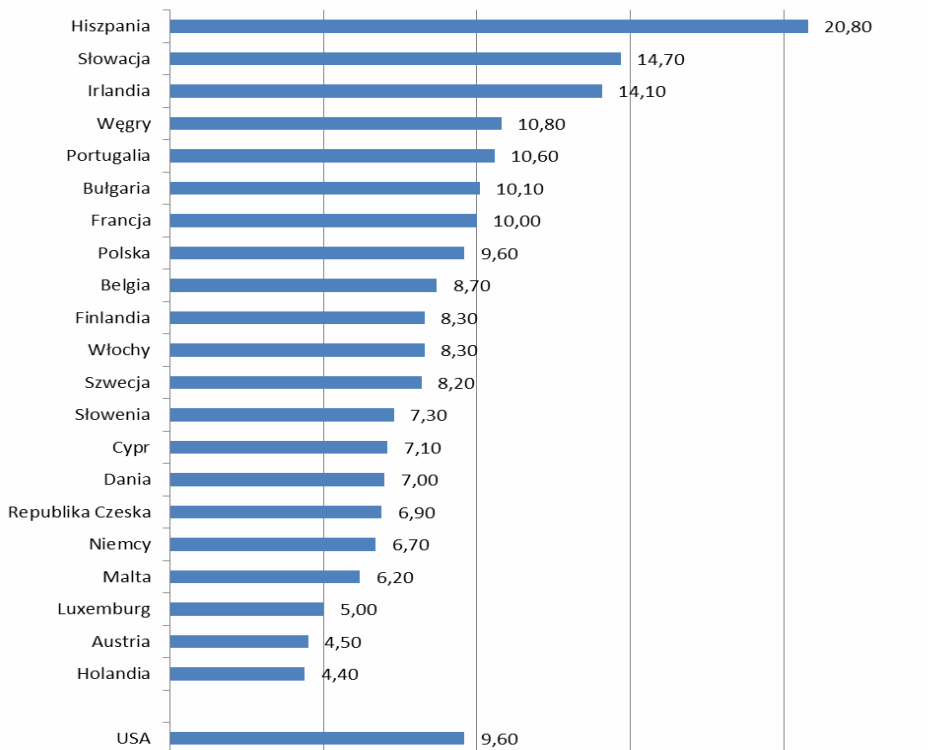
tarz generalny CDU, Roland Poffala, opowiadał się za późnym otwarciem rodzimego rynku dla pracowników wschodnioeuropejskich. W jego opinii wcześniejsze otwarcie rynku spowodowałoby napływ nisko wykwalifikowanej siły roboczej, gdyż pracownicy o wysokich kwalifikacjach wyemigrowali do Wielkiej Brytanii i Irlandii. Podkreślał, iż mimo spadku bezrobocia (lata 2007-2008) w Niemczech bez pracy pozostaje ponad 150 tys. absolwentów szkół wyższych oraz 20 tys. inżynierów i dlatego ochronę niemieckiego rynku należy utrzymywać jak najdłużej. Politycy SPD uważali, że obawy CDU są bezzasadne, ponieważ wcześniejsze otwarcie rynków pracy przez inne kraje Unii nie wpłynęło negatywnie na sytuację w tych państwach, poza tym pomogło rozwiązać problem braku fachowców [Sekretarz generalny... 2007]. Ostatecznie przeważyły obawy przed migracją taniej siły roboczej, różnicami występującymi w poziomie życia oraz wysokości wynagrodzeń pomiędzy pracownikami „nowych” i „starych” członków Unii Europejskiej, co w rezultacie miało doprowadzić do wzrostu bezrobocia i spadku wynagrodzeń, a także strach przed konkurowaniem o te same stanowiska z pracownikami rodzimymi. Rząd niemiecki, przedłużając okres przejściowy o kolejne trzy lata, uzasadnił decyzję „realizacją wyznaczonych przez rządową koalicję celów w związku z trudną sytuacją na rynku pracy” [Informacja w sprawie zatrudnienia... 2007, s. 15]. W 2009 r. powiadomił Komisję Europejską o przedłużeniu tego okresu do 1 maja 2011 r. w odniesieniu zarówno do rynku pracy, jak i wybranych sektorów usług (budowlanych, sprzątnania budynków, dekoratorstwa wnętrz) ze względu na poważne zakłócenia rynku pracy [Informacja w sprawie zatrudnienia... 2007, s. 10].

W związku ze zbliżającym się nieprzekraczalnym terminem Niemcy przygotowują swój rynek na napływ pracowników z Polski, Węgier, Czech, Słowacji, Słowenii, Litwy, Łotwy i Estonii. Rząd musi poradzić sobie przede wszystkim z problemem uproszczenia procedury nostryfikacji zagranicznych dyplomów, co pozwoliłoby na zatrudnianie zagranicznych, wykwalifikowanych specjalistów z różnych dziedzin. Aktywne pozostają także organizacje niemieckich pracobiorców, postulując wprowadzenie płacy minimalnej dla pracowników tymczasowych oraz powszechnej płacy minimalnej.

3. Charakterystyka niemieckiego i polskiego rynku pracy

W III kwartale 2010 r. w większości państw Unii Europejskiej odnotowano ożywienie gospodarcze: PKB w Niemczech wzrosło o 0,7% a w Polsce o 1,3%; produkcja przemysłowa utrzymywała się na poziomie 12,1% w Niemczech i 10,4% w Polsce; w sektorze budowlanym wskaźnik wzrósł w porównaniu z poprzednim rokiem o 5,8% w Niemczech oraz do 10,4% w Polsce. Wzrost widoczny jest także w obrocie detalicznym (dla Niemiec wzrost o 2,3%; dla Polski – o 0,8%) [EU employment... 2010, s. 13-15]. Mogłoby się wydawać, iż logicznym rezultatem takiego ożywienia gospodarczego będzie polepszenie sytuacji na rynku pracy. Niestety, we-

dług dostępnych danych statystycznych Polska charakteryzuje się jednym z najwyższych współczynników bezrobocia w całej Unii Europejskiej, co obrazuje rys. 1.

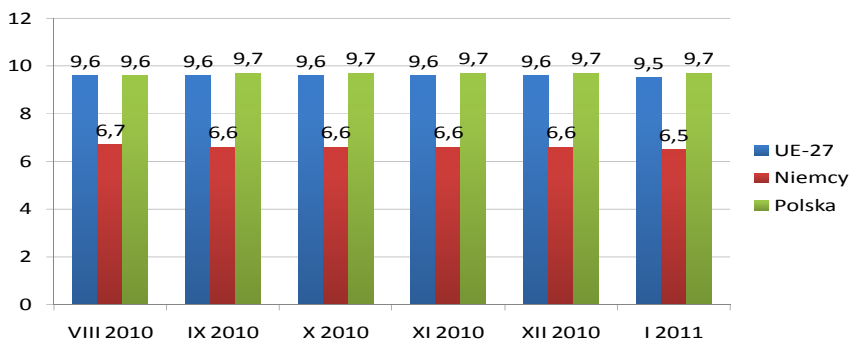
Dla Estonii, Grecji, Łotwy, Rumunii oraz Zjednoczonego Królestwa na dzień sporządzenia dane nie zostały udostępnione.

Rys. 1. Stopa bezrobocia w porównaniu międzynarodowym – wrzesień 2010 r., $\bar{x}$ EU-27 = 9,6%

Źródło: Federalny Urząd Statystyczny.

Niewątpliwie przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. przyczyniło się do obniżenia bezrobocia, jednak gdy we wrześniu 2010 r. średnia stopa bezrobocia w UE-27 wynosiła tyle samo co w Polsce, czyli 9,6%, w Niemczech wskaźnik ten odnotowano na poziomie 6,7%.

Rysunek 2 przedstawia kształtowanie się stopy bezrobocia w ciągu ostatnich sześciu miesięcy. W porównaniu z sierpniem 2010 r. wskaźnik spadł zarówno w Niemczech, jak i w całej Unii Europejskiej. Zaobserwowano jednak minimalny wzrost bezrobocia w Polsce – w styczniu 2011 r. stopa bezrobocia wynosiła 9,7%. Dla porównania jest to o 0,2 punktu procentowego więcej niż średnia unijna oraz aż o 3,2 punktu procentowego więcej niż wskaźnik dla Niemiec.

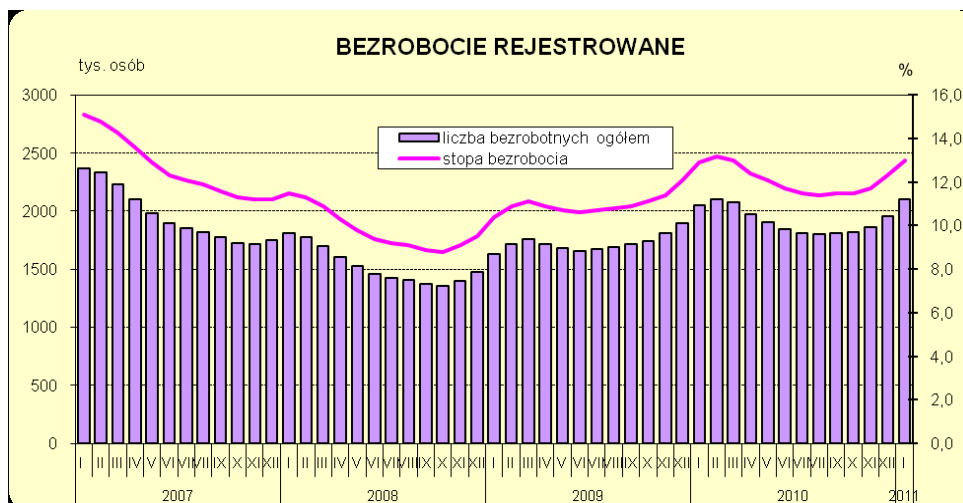
Rys. 2. Zharmonizowana stopa bezrobocia K+M (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Polska wypada gorzej w porównaniu z zachodnimi sąsiadami, także przy analizie wskaźnika zatrudnienia. W okresie 2004-2009 wskazuje on na minimalną tendencję wzrostową i osiąga wartość 59,3%. Jest to jednak wynik wciąż niski w porównaniu z Niemcami, gdzie wskaźnik ten w 2009 r. wyniósł 70,9%. Warto zaznaczyć, iż średnia UE-27 wynosiła 64,6%, co oznacza, iż Niemcy znajdowały się powyżej średniej unijnej, a Polska poniżej, i to o 5,3 punktu procentowego. Pogarszającą się sytuację na polskim rynku pracy przedstawiają także informacje GUS – w styczniu 2011 r., pomimo wzrostu przeciętnego zatrudnienia w sektorze przedsiębiorstw, zwiększyła się stopa bezrobocia w porównaniu z grudniem 2010 r. [*Informacja o sytuacji...* 2011].

W końcu stycznia 2011 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych w polskich urzędach pracy zwiększyła się o 7,7% (tj. o 150,3 tys.) w porównaniu z poprzednim miesiącem i o 2,6% (tj. o 52,5 tys.) w stosunku do stycznia ubiegłego roku. Stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 13,0%, tj. była wyższa o 0,1 punktu procentowego niż przed rokiem, a jej wzrost w porównaniu z poprzednim miesiącem (o 0,7 punktu procentowego) był mniejszy niż w dwóch poprzednich latach.

Rosnące bezrobocie jest problemem, który dotyczy całej Polski, jednakże z różnym natężeniem. Zróżnicowanie związane jest z nierównomiernym rozwojem społeczno-gospodarczym regionów, położeniem geograficznym oraz zaawansowaniem procesów restrukturyzacyjnych i prywatyzacyjnych w gospodarce. W styczniu 2011 r. odnotowano wzrost bezrobocia we wszystkich województwach, jednak największy wystąpił w lubuskim, opolskim, warmińsko-mazurskim oraz zachodniopomorskim (wzrost o 1,1 punktu procentowego). Są to województwa o najwyższych w Polsce stopach bezrobocia [*Informacja o bezrobotnych...* 2011, s. 5]. Brak miejsc pracy oraz bezpośrednia bliskość niemieckiej granicy może mieć wpływ na nasilenie migracji z tych terenów.

Rys. 3. Bezrobocie rejestrowane w Polsce

Źródło: [Informacja o sytuacji... 2011].

Stopa bezrobocia rozkłada się także nierównomiernie w Republice Federalnej Niemiec. Najwyższe bezrobocie notowane jest we wschodnich krajach związkowych (w Brandenburgii i Meklemburgii – Pomorzu Przednim). Najlepsza sytuacja ma miejsce na południu kraju, czyli w Bawarii [Bundesagentur... 2010]. Można byłoby stwierdzić, iż nakładają się na siebie dwa największe po obu stronach Odry skupiska bezrobotnych. Taka sytuacja podważa informacje dotyczące masowych migracji przygranicznych – Polacy z zachodniej części kraju musieliby rozważyć podjęcie pracy w innej niż wschodnia część Niemiec, co wiązałoby się z większymi kosztami utrzymania.

Pomimo bardzo dobrej sytuacji gospodarczej i niskiego bezrobocia, niemiecki rynek pracy musi zmierzyć się z problemem, jakim jest starzejące się społeczeństwo oraz coraz mniejsza liczba osób kończących szkoły w deficytowych zawodach. Według Niemieckiego Instytutu Badań nad Rynkiem Pracy, po zachodniej stronie Odry brakuje 36 tys. inżynierów, 28 tys. informatyków, 30 tys. pracowników technicznych w branży budowlanej (spawacze, monterzy, mechanicy, elektrycy), 30 tys. pracowników gastronomii i hotelarstwa, 15 tys. pielęgniarek i aż 80 tys. opiekunów osób starszych [Soszka-Ogrodnik 2011, s. 8]. W związku z tak dużą liczbą wakatów szacuje się, iż w 2011 r. m.in. w Niemczech nastąpi największy wzrost zatrudnienia – w III kwartale 2010 r. wzrosło zapotrzebowanie na nowe miejsca pracy do 979 tys. [EU employment... 2010, s. 9].

W Polsce spisy zawodów deficytowych wskazują na braki inżynierów, informatyków, pracowników restauracji i hoteli, recepcjonistek, rzemieślników, kierowników projektów, kucharzy i szefów kuchni. Dużo ofert pracy skierowanych

jest do kierowców, sekretarek, osobistych asystentek oraz osób z branży księgowej i finansowej [European Vacancy... 2010, s. 13].

Jak widać, większość zawodów deficytowych powtarza się w obu krajach. Duże zapotrzebowanie na ww. pracowników jest niewątpliwie skutkiem organizacji Euro 2012, modernizacji infrastruktury, budowy dróg, przebudowy dworców kolejowych. Dodatkowo Niemcy uznawane są za państwo innowacyjne i technicznie zaawansowane, stąd tak duży popyt na inżynierów, informatyków i specjalistów o wykształceniu technicznym.

Zapotrzebowanie na wykwalifikowanych pracowników w Niemczech obrazuje również liczbę składanych ofert pracy. Według danych EURES, w latach 2008-2009 liczba wolnych miejsc, sygnalizowana m.in. przez Niemców, była stosunkowo niska. Sytuację taką tłumaczono próbą utrzymania przez przedsiębiorców w okresie kryzysu gospodarczego dotychczasowych miejsc pracy przez wprowadzenie elastycznego czasu pracy i optymalizację wykorzystania personelu, co w rezultacie doprowadziło do ograniczenia rekrutacji. W tym okresie dużo ofert pochodziło z kolei ze strony pracodawców polskich, czeskich, duńskich, fińskich oraz z Wielkiej Brytanii. Sytuacja w Niemczech w tym zakresie poprawiła się dopiero w 2010 r. – według Portalu Mobilności Zawodowej EURES, w październiku większość ofert pochodziła właśnie z Niemiec [European Job... 2010, s. 4].

Także w Polsce powinny pojawić się nowe oferty pracy. Zazwyczaj wiosną liczba bezrobotnych zaczyna się zmniejszać. Spowodowane jest to rozpoczęciem się prac sezonowych w budownictwie, rolnictwie, a także rozpoczynającym się sezonem turystycznym [Internet 3].

Opisana wyżej sytuacja, a więc stosunkowo niskie bezrobocie i ogromne zapotrzebowanie na wykwalifikowanych specjalistów, których nie sposób znaleźć w kraju, spowodowała zwiększone zainteresowanie polskimi pracownikami. Według Dolnośląskiego Wojewódzkiego Urzędu Pracy niemieccy pracodawcy pytają najczęściej o kucharzy, kelnerów, opiekunów ludzi starszych, mechaników samochodowych oraz doświadczonych pracowników linii produkcyjnych. W Wielkopolsce zauważono popyt szczególnie na zbrojarzy, cieśli i dekarzy [Soszka-Ogrodnik 2011, s. 13]. Potwierdza to informacje o zapotrzebowaniu na zawody deficytowe.

4. Przesłanki, rozmiary i skutki migracji

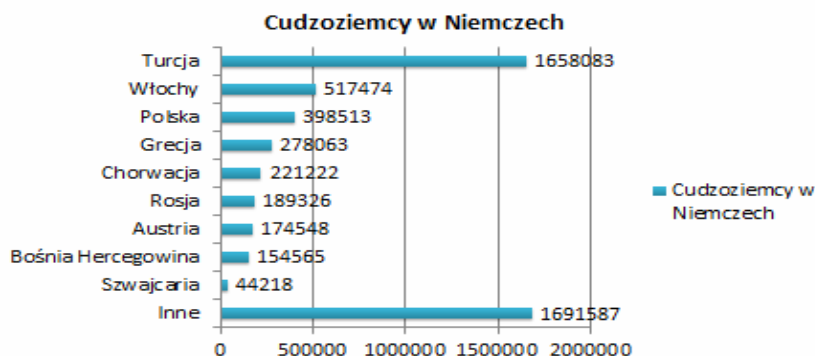
Otwarcie niemieckiego rynku pracy 1 maja 2011 r. niewątpliwie będzie miało wpływ na przepływ osób, tym bardziej że Republika Federalna Niemiec, pomimo kryzysu, jaki dotknął ją w 2008 r., jest pod wieloma względami jednym z najbardziej atrakcyjnych państw Unii Europejskiej.

Migracje oddziałują bezpośrednio na uczestników rynku pracy. Teoretycznie pracownicy kraju migracji zyskają, gdyż odpływ części kadry powinien doprowadzić do wzrostu płacy realnej [Dzięki otwarciu... 2011]. Pracodawcy w obawie

przed utratą wykwalifikowanych pracowników i koniecznością zatrzymania pozostałych zmuszeni będą do podwyższenia płac. Strata wyszkolonych specjalistów oraz przymus podwyższenia kosztów zatrudnienia stawia pracodawców kraju emigracji w gorszym położeniu. W kraju imigracji sytuacja przedstawia się odmiennie: zyskują pracodawcy, gdyż wzrasta popyt na pracę, a tym samym konkurencja, przez co można obniżyć koszty pracy, proponując niższe wynagrodzenia. Na tym z kolei tracą rodzimi pracownicy, którzy boją się utraty swoich miejsc pracy.

Integracja rynków pracy ma również wpływ na finanse publiczne i podatki. Najbardziej mobilną grupą osób są ludzie młodzi, co powoduje utratę dochodów podatkowych w kraju emigracji. Zmniejsza się także popyt na dobra publiczne, których największą grupą odbiorców są właśnie ludzie młodzi. Odpływ pracowników młodych powoduje także straty społeczne. Coraz częściej na wyjazd z kraju decydują się osoby bardzo dobrze wykształcone, specjaliści w swojej dziedzinie, którzy wywożą wiedzę z kraju [*Integracja europejska...* 2005, s. 194].

Saldo migracji w Polsce i w Niemczech kształtuje się odmiennie. Niemcy charakteryzuje dodatnie saldo migracji zagranicznych, co oznacza, że napływ ludności do Niemiec jest wyższy aniżeli jej odpływ [Siek 2008]. Taki stan rzeczy potwierdzają dane Federalnego Urzędu Statystycznego, bowiem we wrześniu 2010 r. na 82 mln mieszkańców ponad 6,6 mln osób stanowili obcokrajowcy, z czego 435 500 bezrobotnych to cudzoziemcy². Jak widać na rys. 4, przeważającą grupą są Turcy, a zaraz za nimi plasują się Włosi oraz Polacy.

Rys. 4. Liczba i narodowości cudzoziemców w Niemczech

Źródło: Federalny Urząd Statystyczny (wrzesień 2010 r.).

Polska z kolei charakteryzuje się ujemnym saldem migracji, tzn. więcej obywateli opuszcza kraj, niż do niego napływa. W latach 2004-2007 z Polski wyemigrowało łącznie 123 tys. osób, z czego 85% osiedliło się w Europie. Pomimo iż Niem-

² Federalny Urząd Statystyczny, wrzesień 2010.

cy są atrakcyjnym krajem, od 2006 r. obserwuje się spadek zainteresowania – rocznie wyjeżdżało ok. 12-13 tys. osób. W latach 2004-2007 największy udział w emigracji mieli mieszkańcy zachodnich województw: śląskiego, opolskiego, dolnośląskiego i pomorskiego. Do samych Niemiec w 2007 r. wyjechało ok. 60% wszystkich emigrantów z województwa śląskiego, 80% z opolskiego, 30% z dolnośląskiego, a z pomorskiego ok. 36% [Siek 2009, s. 139-141].

Zagraniczna migracja najczęściej stanowi rozwiązanie problemu rosnącego poziomu bezrobocia, różnic płac oraz poprawy komfortu życiowego. Ludzie szukają możliwości poprawy własnej sytuacji, chcą lepiej zarabiać oraz odnosić sukcesy. Niepodważalnie, głównym powodem migracji są oczekiwane lepsze warunki płacowe. Obecnie średnia płaca w Niemczech wynosi ok. 2,5 tys. euro, w Polsce 900 euro (ok. 3,5 tys. zł). Pomimo znacznej różnicy – iloraz brutto płac kształtuje się w granicach 2,8 – ze względu na wyższe koszty życia w Niemczech będzie on niższy w kategoriach netto. Dla porównania średni iloraz płac w maju 2004 r. w obu krajach oscylował w granicach 6. Różnice w wynagrodzeniach zniwelowały się przede wszystkim w tych branżach, w których brakuje wykwalifikowanych pracowników po obu stronach Odry i w których płace systematycznie wzrastały (np. budownictwo, IT) [Soszka-Ogrodnik 2011, s. 9].

R. Jończy zauważa, iż siła nabywcza zarobków zagranicznych jest mniejsza niż dawniej: „Jeszcze w 1989 roku zarabiano się np. w Niemczech średnio 65 razy więcej niż w Polsce, teraz jest to ledwie trzykrotnie więcej, a w praktyce pracujący za granicą zarabiają tyle, co względnie dobrze zarabiający w kraju. W rezultacie (...) ich skutek dochodowy jest podobny, co wynika z kursów walutowych, płac i wyższych obecnie cen” [Kuglarz 2010].

Do dużych wydatków należy zaliczyć koszty wynajmu mieszkań. W 2007 r. najdroższe były kawalerki na południu kraju (zwłaszcza w Monachium). Ich koszt wynosił od 400 do 600 euro miesięcznie. Na północy wydatki na mieszkanie mogły być nawet o połowę niższe. Wynajęcie pokoju to koszt rzędu 100-300 euro za miesiąc. Także produkty spożywcze i gospodarcze są droższe niż w Polsce, jednakże w supermarketach (Aldi, Lidl, Plus) można dokonać tańszych zakupów. W poradnikach dla osób wyjeżdżających do Niemiec podkreśla się również wysokie koszty komunikacji miejskiej [Internet 2].

Niemieccy pracodawcy mogą mieć problem z zatrudnieniem polskiego pracownika ze względu na profil poszukiwanych kandydatów. Potrzebni są ludzie bardzo dobrze wykształceni, z aktualną wiedzą, mający jednocześnie kilkuletnie doświadczenie zawodowe oraz dobrą znajomość języka niemieckiego. Najczęściej są to więc młodzi ludzie, mający rodzinę, dla których zmiana miejsca zamieszkania jest zasadniczą przeszkodą. Problemem bywa również nieznanostwo języka niemieckiego przez zainteresowanego oraz jego rodzinę.

5. Zakończenie

Wydaje się, że do szacunków i przewidywań dotyczących rozmiaru odpływu polskich pracowników do Niemiec należy podejść z dystansem. Wspomniana na początku opracowania liczba 400 tys. wydaje się bardzo wygórowana. Należy mieć też na uwadze, iż niemiecki rynek pracy otwiera się nie tylko dla Polaków, ale też dla obywateli innych państw, które przystąpiły do Unii w 2004 r. Nakreślana przez media sytuacja zajęcia wszystkich wolnych miejsc pracy w Niemczech przez Polaków wydaje się nierealna.

Specjaliści podkreślają, że otwarcie niemieckiego rynku pracy dla Polaków nie wpłynie znacznie na statystyki bezrobocia w Polsce, chociażby dlatego, że w pierwszej kolejności będzie miała miejsce legalizacja pracy przez tych, którzy do tej pory pracują nielegalnie. Należy również mieć na uwadze, że obecnie w Niemczech pracuje kilkaset tysięcy Polaków – na podstawie podwójnego obywatelstwa lub na podstawie uzyskania pozwolenia na pracę z Agencji ds. Pracy. Taka możliwość zaistniała, gdy pracodawca niemiecki wykazał, iż na dany wakat nie znalazł kandydata z Niemiec lub innych „starych” państw Unii Europejskiej. Także Agencja ds. Pracy zobowiązana była wykazać, po uprzednim badaniu lokalnego rynku pracy, że zatrudnienie Polaka nie wpłynie negatywnie na rynek pracy w regionie i danym sektorze gospodarki. Procedura taka nie wydaje się prosta, jednakże okazała się bezcenna przy obsadzaniu takich stanowisk, jak: kucharze, specjaliści IT, naukowcy, kadra zarządzająca oraz specjaliści z obszaru medycyny. Z łatwością, jednakże również po uzyskaniu pozwolenia, pracę mogły podjąć także osoby zatrudniane jako pomoc osób wymagających opieki (zatrudnienie do 3 lat) i w przypadku *au pair* (do roku) [Internet 2]. Jak łatwo zauważyć, Niemcy już dawno otworzyły swój rynek pracy, choć nie w pełnym zakresie, niemniej jednak zatrudniano pracowników w zawodach, które również były i są obecnie deficytowe. Obcokrajowcy, którzy na podstawie pozwolenia na pracę przepracowali w Niemczech rok, uzyskali nieograniczony dostęp do niemieckiego rynku pracy. Można więc pokusić się o stwierdzenie, że ci, którzy chcieli wyjechać, zrobili to już wcześniej.

O słabnącym zainteresowaniu rynkiem niemieckim świadczą też malejące statystyki wyjazdów Polaków do pracy sezonowej. Wielu Polaków, szczególnie pracujących początkowo nielegalnie, skorzystało z możliwości prowadzenia działalności gospodarczej na obszarze Niemiec. Prowadzenie biznesu na własny rachunek odbywa się na uproszczonych zasadach – posiadanie specjalnej koncesji, uznanie kwalifikacji rzemieślniczych lub zawodowych konieczne jest tylko w niektórych przypadkach (gastronomia, transport, usługi dla niedołączonych, produkcja leków).

Podsumowanie wszystkich miesięcznych wydatków, stosunek płacy, kurs walutowy, koszty transakcyjne, a także straty społeczne i rodzinne oraz koszty utraty miejsca pracy w Polsce i jego uzyskania po powrocie z całą pewnością będą brane

pod uwagę przy podejmowaniu decyzji o wyjeździe i mogą okazać się niewspółmierne do oferowanych zarobków.

Także minister pracy i polityki społecznej uważa, że nie będzie „szoku migracyjnego” i że Niemcy mają przewagę nad Polską jedynie dzięki takim projektom, które zachęcają polską młodzież już na etapie nauki do podejmowania zatrudnienia na tamtych terenach. Dlatego też Polska powinna skupić się na sformułowaniu projektu, który zatrzymałby tę grupę osób na polskim rynku pracy, szczególnie na terenach przygranicznych [Internet 1].

Literatura

- Borowiec J., Wilk K., *Integracja europejska*, AE, Wrocław 2005.
- Bundesagentur für Arbeit (Statistik), sierpień 2010.
- Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, C 83/47 z dnia 30 marca 2010 r.
- Dzięki otwarciu niemieckiego rynku pracy Polsce wzrosną pensje*, „Dziennik Gazeta Prawna”, styczeń 2011.
- EU employment situation and social outlook*, Monthly monitor, European Commission, December 2010.
- European Job Mobility Bulletin Issue no. 1/2010/November 2010.
- European Vacancy Monitor Issue no 1/2010/ November 2010.
- Informacja o bezrobotnych i poszukujących pracy w grudniu 2010 roku*, nr 12/2010, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy, Warszawa 2011.
- Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju. Styczeń 2011 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2011.
- Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2007.
- Informacja w sprawie zatrudnienia obywateli polskich w państwach Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii oraz obywateli państw EOG w Polsce*, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2009.
- Kuglarz A., *Emigracja zarobkowa to już nie jest high live*, „Gazeta Wyborcza Opole”, grudzień 2010.
- Report on the Functioning of the Transitional Arrangements set out in the 2003 Accession Treaty (period 1 May 2004-30 April 2006)*, Komisja Europejska, Bruksela 2006.
- Sekretarz generalny CDU wyklucza otwarcie rynku pracy przed 2011*, „Gazeta Wyborcza”, 6 sierpnia 2007.
- Skutki swobodnego przepływu pracowników w kontekście rozszerzenia UE. Sprawozdanie z pierwszego etapu (od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2008 r.) funkcjonowania uzgodnień przejściowych określonych w Traktacie o przystąpieniu z 2005 r. oraz zgodnie z wymogami uzgodnień przejściowych określonych w Traktacie o przystąpieniu z 2003 r.*, Komisja Europejska, Bruksela 2008.
- Siek E., *Bezrobocie w wybranych krajach Unii Europejskiej w świetle migracji zagranicznych*, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 21, red. E. Pancer-Cybulska, UE, Wrocław 2008.
- Siek E., *Migracje zagraniczne na pobyt stały w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, [w:] *Rynek pracy w Polsce w dobie integracji europejskiej i globalizacji*, red. M. Noga, K. Stawicka, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Soszka-Ogrodnik K., „*Fachowcy*”, „Wiadomości Gospodarcze – Wirtschaftsnachrichten” 2011, nr 2-3.

Źródła internetowe

- [1] <http://praca.wp.pl/title,Fedak-nie-spodziewamy-sie-fali-odplywupracownikow-do-Niemiec,wid,13158311,wiadomosc.html>, 22 lutego 2011 r.
- [2] http://www.gazetapodatnika.pl/artykuly/mozliwosci_podejmowania_pracy_w_niemczech-a_2983.htm, 18 maja 2007 r.
- [3] <http://www.psz.praca.gov.pl/>.
- [4] <http://www.twojaeuropa.pl/2282/rynek-pracy-w-niemczech-otwarty-dla-polakow>, 6 stycznia 2011 r.

**POLISH-GERMAN LABOUR MARKET AFTER MAY 1, 2011
– ANALYSIS OF THE SITUATION, IMPLICATIONS AND FORECASTS**

Summary: Opening of the German labour market after the maximum, sevenyear transitional period is the implementation of freedom flow of persons, which is considered a fundamental principle of the internal EU market. The aim of this paper is to analyse the situation of Polish and German labour markets, as well as the effects that it may have on both countries after May 1, 2011.

Keywords: labour market, Poland, Germany, European Union.